

Asociacija „Už saugias technologijas“, JA k. 305548427, buveinės adresas: Vilnius, V. Nagevičiaus g. 3
El. paštas info@saugiostranologijos.lt, tel. 8 684 28 047

2021-05-10

Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnybos direktoriui
Feliksui Dobrovolskiui

Siunčiama el. paštu: feliksas.dobrovolskis@rrt.lt, rrt@rrt.lt, arvydas.sujeta@rrt.lt

**PASTABOS DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS RYŠIŲ REGULIAVIMO TARNYBOS DIREKTORIAUS 2018 M.
RUGPJŪČIO 10 D. ĮSAKYMO NR. 1V-731 „DĖL RADIJO RYŠIO PLĖTROS 470–790 MHz RADIJO DAŽNIŲ
JUOSTOJE PLANO PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO PROJEKTO**

2021 04 30 d. Lietuvos Respublikos ryšių reguliavimo tarnyba savo interneto svetainėje paskelbė apie viešą konsultavimąsi dėl radijo ryšio plėtos 470 – 790 MHz radijo dažnių juostoje plano pakeitimo. Projektas pateiktas derinti suinteresuotoms institucijoms ir visuomenei nuo 2021-04-30 iki 2021-05-13. Šiuo kreipimusi Asociacija „Už saugias technologijas“ teikia savo pastabas ir pasiūlymus dėl minėto projekto.

Šiuo kreipimusi norime išreikšti mūsų atstovaujamos reikšmingos visuomenės dalies susirūpinimą dėl tęsiamo neatsakingo penktosios kartos judriojo ryšio diegimo Lietuvoje ir prašyti Jūsų imtis priemonių stabdyti šio projekto įgyvendinimą dėl potencialios rimtos ir negrįžtamos žalos žmonių sveikatai bei aplinkai.

Nacionalinis visuomenės sveikatos centras prie Sveikatos apsaugos ministerijos savo svetainėje rašo:

„Pagrindinis ir geriausiai ištirtas radijo dažnio EML biologinis poveikis yra terminis (šiluminis). Pagal šį poveikį yra nustatyti EML lygiai (EML intensyvumo parametrų leidžiamosios vertės), kurie turi apsaugoti žmones nuo neigiamo EML poveikio. Mokslo bendruomenė tiria ir kitus EML poveikius (EML poveikį onkologiniams susirgimams, miegui, vaisingumui, genotoksiškumui, hematoencefalinio barjero pralaidumui, padidėjusiam jautrumui, pažintinėms, psichomotorinėms ir atminties funkcijoms) <...> Pabrėžtina, kad mokslinės diskusijos dėl EML neterminio poveikio tebesitęsia, daug dėmesio skiriama mobiliųjų telefonų poveikio sveikatai tyrimams. EML intensyvumo parametrų leidžiamosios vertės turės būti peržiūrimos, jeigu bus mokslškai įrodyti radijo dažnio EML kiti, neterminiai, poveikiai.“[1]

Iki šiol visame pasaulyje *nėra* atlikta jokių mokslinių tyrimų, neginčijamai įrodančių, kad penktosios kartos judriojo ryšio technologijos yra saugios žmogui ir aplinkai, neatlikti poveikio žmogaus sveikatai bei aplinkai vertinimai ir prognozės. Taip pat yra stebimas didelis mokslininkų ir medikų pasipriešinimas šiai technologijai. 2020 m. svarstant penktosios kartos judriojo ryšio diegimą Lietuvoje ir pakeliant elektromagnetinės spinduliuotės srauto tankio normas iki maksimalių 10 W/m², nebuvo atsižvelgta į Lietuvos mokslininkų argumentus ir į daugiau kaip 415 mokslininkų bei medikų iš daugiau negu 40 šalių pasirašytas apeliacijas Europos Komisijai, Pasaulio sveikatos organizacijai, Jungtinėms Tautoms, tokias kaip www.5Gappeal.eu, www.emfscientist.org ir kt., kuriose prašoma atkreipti dėmesį į drastiškai augantį žmones veikiančios dirbtinės elektromagnetinės spinduliuotės lygį ir stabdyti penktosios kartos judriojo ryšio diegimą dėl potencialios rimtos ir negrįžtamos žalos žmonių sveikatai bei aplinkai. Šie mokslininkai ir medikai remiasi daugiau kaip 1 000 recenzuotų mokslinių tyrimų, įrodančių belaidžio ryšio skleidžiamos elektromagnetinės

spinduliuotės (2G, 3G, 4G, *wifi* ir kt.) žalą žmonėms ir kitiems gyviesiems organizmams daug žemesniame lygyje nei dabar patvirtintos normos.

Prieš dar papildomai didinant belaidžių technologijų skleidžiamos elektromagnetinės spinduliuotės intensyvumą, pirmiausia turi būti stebimas jau esamų belaidžio ryšio technologijų **ilgalaikis** poveikis žmogaus sveikatai ir aplinkai, nes tai yra beprecedentis dirbtinės elektromagnetinės spinduliuotės lygis, kuris pasak užsienio mokslininkų, jau šiuo metu ties maždaug 1 GHz dažnių juosta yra apie kvintilijoną (10 aštuonioliktuoju laipsniu) kartų didesnis už mums įprastą ir natūralų gamtinį foną [2].

2011 m. ES Parlamentinės Asamblėjos rezoliucijoje 1815/2011 „The potential dangers of electromagnetic fields and their effect on the environment“ buvo pateikta rekomendacija ES šalims narėms taikyti atsargumo, vadinamąjį ALARA principą – reglamentuoti elektromagnetinės spinduliuotės ribines vertes „tiek mažai, kiek įmanoma pasiekti“, kuris saugotų ir nuo ūmaus (šiluminio), ir nuo lėtinio (nešiluminio) poveikio. Taip pat šioje rezoliucijoje buvo pabrėžta, jog atsargumo principas turėtų būti taikomas, kai rizika negali būti įvertinta pakankamais moksliniais įrodymais, nes vieningų mokslinių ir klinikinių įrodymų laukimas vis augančio elektromagnetinės spinduliuotės poveikio (ypač tokių pažeidžiamų grupių kaip jauni žmonės ir vaikai) kontekste gali lemti labai dideles sveikatos apsaugos ir ekonomines sąnaudas, kaip jau yra atsitikę, pavyzdžiui, asbesto ar tabako atveju. Dabartinė vykdoma radijo dažnių spinduliuotės plėtra **šiurkščiai** pažeidžia ALARA principą.

2011 m. Tarptautinė vėžio tyrimų agentūra (IARC) klasifikavo radijo dažnių elektromagnetinę spinduliuotę kaip 2B grupės kancerogeną (galimai sukiantis vėžį) [3]. Iki dabar atsirado naujų tyrimų dėl radijo dažnių elektromagnetinės spinduliuotės kancerogeniškumo, todėl IARC įtraukė šį klausimą kaip „aukšto prioriteto“ į savo artimiausios 2020–2024 m. darbotvarkės svarstymą. Įvairių mokslininkų vertinimu, esami moksliniai duomenys jau yra pakankami, kad šios sesijos metu radijo dažnių elektromagnetinė spinduliuotė būtų perklasifikuota į 1 grupės kancerogeną. Tai reikštų, kad jau būtų oficialiai ir atvirai sakoma, kad nejonizuojanti radijo dažnių elektromagnetinė spinduliuotė sukelia vėžį. Vien tas faktas, kad IARC iš naujo kaip „aukšto prioriteto“ klausimą svarstys radijo dažnių elektromagnetinės spinduliuotės perklasifikavimą, atsiradus papildomiems įrodymams, turėtų būti pakankamas argumentas stabdyti **bet kokį** elektromagnetinės spinduliuotės didinimą aplinkoje.

LR ryšių reguliavimo tarnybos teikiamas projektas sudarys sąlygas papildomai didinti radijo dažnių elektromagnetinės spinduliuotės intensyvumą aplinkoje, taip pat prisidės prie „baltųjų zonų“ (kurios šiuo metu dar yra neužterštos radijo dažnių elektromagnetine spinduliuote) naikinimo.

2020 m. pabaigoje Lietuvos mokslininkų sąjungos, jungiančios kelis šimtus šalies mokslininkų, laikraštis "Mokslo Lietuva" publikavo seriją straipsnių, kuriuose įvairių sričių šalies mokslininkai bei medikai išreiškė susirūpinimą dėl potencialiai pavojingo nejonizuojančios elektromagnetinės spinduliuotės poveikio.

Visų šios serijos straipsnių „Mokslo Lietuvoje“ nuorodos:

1. VGTU Fundamentinių mokslų fakulteto profesoriaus Artūro Juknos 2020 10 29 d. straipsnis „LIETUVOJE RENGIAMASI DIDINTI SPINDULIUOTĖS SVEIKATINGUMO NORMAS. KĄ REIKIA ŽINOTI?“

<http://mokslolietuva.lt/2020/10/lietuvoje-rengiamasi-didinti-spinduliuotes-sveikatingumo-normas-ka-reikia-zinoti/>

2. Prof. habil. dr. Leonido Sakalausko 2020 lapkričio 30 d. straipsnis „AR 5G PAVOJINGIAU UŽ ASTRAVO AE?“

<http://mokslolietuva.lt/2020/11/ar-5g-pavojingiau-uz-astravo-ae/>

3. Klinikinės embriologės – andrologės Aušros Blažėnienės 2020 12 10 d. straipsnis „ELEKTROMAGNETINĖS BANGOS IR REPRODUKCIŪNĖ SISTEMA“

<http://mokslolietuva.lt/2020/12/elektromagnetines-bangos-ir-reprodukcine-sistema/>

4. Kardiologo prof. Alfonso Vainoro 2020 12 10 d. straipsnis „KARDIOLOGO PASTEBĖJIMAI“

<http://mokslolietuva.lt/2020/12/kardiologo-pastebejimai/>

5. Onkologės doc. Rasos Jančiauskienės 2020 12 10 d. straipsnis „ONKOLOGŪ DUOMENYS“

<http://mokslolietuva.lt/2020/12/onkologu-duomenys/>

6. Genetiko prof. dr. Danieliaus Serapino 2020 12 28 d. straipsnis „GENETIKAI PERSPĖJA“

<http://mokslolietuva.lt/2020/12/genetikai-perspeja/>

7. Prof. dr. Dariaus Plikyno 2020 12 28 d. straipsnis „POVEIKIO VERTINIMAS“

<http://mokslolietuva.lt/2020/12/poveikio-vertinimas/>

Ši mokslininkų ir medikų susirūpinimą patvirtina beveik penki šimtai mokslinių publikacijų apie nejonizuojančios elektromagnetinės spinduliuotės poveikį sveikatai ir aplinkai, publikuotų aukščiausio lygio mokslo žurnaluose, referuojamuose Web of Science (Clarivate Analytics) Mokslinės informacijos instituto (ISI) citavimo informacijos duomenų bazėje (žr. sąrašą <https://bit.ly/2CRRcJX>). Šių publikacijų sąrašą parengė Lietuvos visuomenininkai po 2020 m. birželio 17 d. Seime vykusios diskusijos „Penktosios kartos judriojo ryšio (5G) įtaka gyventojų sveikatai ir imunitetui“, per kurią buvo iškelta iniciatyva ieškoti mokslškai pagrįsto atsakymo į keliamas problemas.

Toks skubotas ir masinis šios technologijos diegimas pasaulyje, neatlikus išsamių penktosios kartos judriojo ryšio saugumo sveikatai tyrimų, neatsižvelgiant į jau egzistuojančius mokslinius tyrimus, rodančius nejonizuojančios elektromagnetinės spinduliuotės žalą žmonių sveikatai ir visoms gyvosioms būtybėms daug žemesniame lygyje nei šiuo metu nustatytos saugos normos, neatsižvelgiant į mokslininkų ir medikų (tame tarpe Lietuvos) bendruomenės argumentus, atvirai vadinamas „technologinėmis lenktynėmis“, yra labai neatsakingas ir gali sukelti potencialią rimtą ir negrįžtamą žalą žmonių sveikatai bei aplinkai. Tai yra didelio masto eksperimentas su žmonėmis, kurie nėra informuoti apie galimas pasekmes ir nėra davę sutikimo tokiems bandymams, todėl taip yra pažeidžiamos žmonių teisės. Tokius eksperimentus draudžia nacionalinės ir tarptautinės teisės aktai.

Primygtinai prašome jus: 1) stabdyti radijo ryšio plėtros 470 – 790 MHz radijo dažnių juostoje plano pakeitimo projekto priėmimą, kol nebus atlikti išsamūs ir objektyvūs penktosios kartos judriojo ryšio sklaidžiamos elektromagnetinės spinduliuotės poveikio aplinkai ir žmonių sveikatai tyrimai, neginčijamai įrodantys, kad ši technologija yra saugi aplinkai ir žmonių sveikatai; 2) inicijuoti svarstymus ir diskusijas su atsakingomis institucijomis, siekiant stabdyti bet kokią papildomą radijo dažnių spinduliuotės plėtrą aplinkoje.

Laukiame jūsų atsakymo el. paštu.

Pagarbiai

Asociacijos „Už saugias technologijas“ pirmininkė

Jarūnė Rimavičė

Nuorodos:

1. Nacionalinio visuomenės sveikatos centro prie Sveikatos apsaugos ministerijos straipsnis „5G Lietuvoje“: <https://npsc.lrv.lt/lt/veiklos-sritys/5g-lietuvoje>
2. The Lancet, visame pasaulyje pripažinto medicininio žurnalo straipsnis „Planetary electromagnetic pollution: it is time to assess its impact“ („Planetos elektromagnetinė tarša: laikas įvertinti jos poveikį“):
[https://www.thelancet.com/journals/lanplh/article/PIIS2542-5196\(18\)30221-3/fulltext](https://www.thelancet.com/journals/lanplh/article/PIIS2542-5196(18)30221-3/fulltext)
3. Tarptautinė vėžio tyrimų agentūra (IARC) klasifikuoja radio dažnių elektromagnetinius laukus kaip galimai kancerogeniškus žmonėms (2B grupė):
https://www.iarc.fr/wp-content/uploads/2018/07/pr208_E.pdf